

УДК 338.43.02:631.162:657.37

О. Ю. Гаврик,
к. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9816-0253>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.20.66

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

О. Havryk,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of
Accounting and Taxation, Bila Tserkva National Agrarian University

ORGANIZATIONAL APPROACHES TO THE FORMATION OF FARMS ACCOUNTING PROCESS

Ефективне управління фермерським господарством (ФГ) можливе лише за наявності повної інформації, що характеризує всі сфери виробничо-господарської діяльності. Основним джерелом оперативної та об'єктивної інформації про розвиток виробництва, виконання господарських операцій є облік та звітність. Ведення бухгалтерського обліку в ФГ є свідченням високої культури діяльності. Вірно організований обліковий процес сприяє охороні майнових прав і законних інтересів фермерів; забезпечує необхідний обсяг інформації для прийняття виважених управлінських рішень; дозволяє проводити аналіз діяльності та оцінку рівня рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції та операційної діяльності господарства в цілому; створює умови контролю з боку фіскальних органів щодо діяльності фермерських господарств щодо сплати податків та зборів до загальнодержавних фондів, тощо.

Необхідно наголосити, що на даних бухгалтерського обліку будується і процес управління, формується інформація про майновий стан фермера, його зобов'язання, господарські процеси. Облік необхідний для успішного впровадження підприємницької діяльності, для проведення аналізу та виявлення резервів, обґрунтування спеціалізації, планування нових проєктів, формування податкової та статистичної звітності. Дані необхідні і зовнішнім користувачам. Вибір форми побудови бухгалтерського обліку фермерських господарств нині є досить важливим і водночас дискусійним питанням. Складнощі виникають у результаті специфічних особливостей організації та господарювання, одночасному функціонуванні їх у різних статусах.

Облік дозволяє фермеру провести аналіз виробничої діяльності та рівня рентабельності господарства, визначити рівень виробничих витрат та доходів від реалізації сільськогосподарської продукції та надання послуг, що забезпечує планування виробничо-господарської діяльності фермерського господарства.

Запропоновані напрями вдосконалення організації обліково-аналітичної роботи будуть ефективними при виконанні на підприємстві таких умов: створення ефективної системи управління; реалізація заходів щодо зниження витрат; автоматизація системи бухгалтерського обліку бухгалтерського обліку за рахунок впровадження окремих програмних комплексів, що повністю автоматизують окремі ділянки обліку, це дозволяє полегшити працю бухгалтера.

Effective farm management (FM) is only possible when complete information that characterize all sectors of production and economic activity is available. Recording and reporting are the main source of operational and objective information about the production development and the conduction of economic operations.

Accounting in FM is a testament to high business culture. Properly organized accounting process: helps to protect the property rights and legal interests of farmers; provides the necessary amount of information for making proper management decisions; allows conducting activity analysis and assessment of profitability level of the agricultural production and overall farm operating activity; creates conditions for control by fiscal authorities regarding the payment of taxes and fees to state funds by farmers, etc.

It should be noted that management process, information about the farmer's property status, his obligations and economic processes are built on the accounting data. Accounting is necessary for the successful implementation of business activities, for analysis and identification of reserves, substantiation of specialization, planning of new projects, formation of tax and statistical reporting. The data is also necessary for external users. The choice of accounting form in farm holdings is now very important and at the same time controversial issue. Difficulties arises from specific characteristics of organization and management, their simultaneous functioning in different statuses.

Accounting allows the farmer to conduct an analysis of production activity and the profitability level, to determine the level of production costs and income from agricultural products sale and the services provision, which ensures the planning of the production and economic activities of the farm.

The proposed directions for improving the organization of accounting and analytical work in the enterprise will be effective upon fulfillment of such conditions: creation of an effective management system; implementation of cost-saving measures; automation of the accounting system through the implementation of individual software packages, which fully automates individual accounting, what makes the accounting easier.

Ключові слова: фермерське господарство, облік, інформація, управління, виробничо-господарська діяльність.

Key words: farming, accounting, information, management, production and economic activity.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Ефективне управління фермерським господарством (ФГ) можливе лише за наявності повної інформації, що характеризує всі сфери виробничо-господарської діяльності. Основним джерелом оперативної та об'єктивної інформації про розвиток виробництва, виконання господарських операцій є облік та звітність. Ведення бухгалтерського обліку в ФГ є свідченням високої культури діяльності. Вірно організований обліковий процес сприяє охороні майнових прав і законних інтересів фермерів; забезпечує необхідний обсяг інформації для прийняття виважених управлінських рішень; дозволяє проводити аналіз діяльності та оцінку рівня рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції та операційної діяльності господарства в цілому; створює умови контролю з боку фіскальних органів щодо діяльності фермерських господарств, сплати податків та зборів до загальнодержавних фондів, тощо.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання організації обліку і вибору облікової політики у фермерських господарствах розглядаються у працях відомих вітчизняних науковців, таких як М.Я. Дем'яненко, В.А. Дерій, Г.Г. Кірейцев, М.М. Коцупатрий, М.Ф. Кропивко, В.Б. Моссаковський, М.Ф. Огійчук, Н.А. Правдюк, О.Д. Радченко, Л.К. Сук, П.Я. Хомин та ін. Однак швидкоплинні зміни зовнішнього середовища функціонування досліджуваного суб'єкта господарювання вимагає перегляду організаційних підходів щодо ведення облікового процесу.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

На основі узагальнення досліджень науковців та практичної діяльності суб'єктів підприємницької діяльності в сфері аграрного бізнесу запропонувати практичні рекомендації щодо удосконалення ведення облікового процесу в фермерських господарствах.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Нині фермерські господарства значно різняться як у своїх розмірах, і по організаційно — правовій формі діяльності. На основі чинного законодавства вони можуть мати статус як юридичної так і фізичної особи суб'єкта підприємницької діяльності в сфері аграрного бізнесу. Всі ці компоненти впливають на документування бухгалтерської діяльності [1].

При наявності відповідних підстав, що зазначено в Законі України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність" фермерське господарство можна віднести до суб'єктів малого підприємництва. У разі його віднесення можуть застосовувати такі форми бухгалтерського обліку: просту і скорочену. Фермерські господарства для організації та ведення бухгалтерського обліку:

- самостійно встановлюють форму бухгалтерської роботи, виходячи з умов господарювання;
- визначають форми та методи бухгалтерського обліку;
- розробляють систему внутрішньогосподарського контролю;
- забезпечують дотримання встановлених правил ведення бухгалтерського обліку, включаючи порядок документування господарських операцій та відображення їх в облікових регістрах, оцінки майна та господарських операцій, інвентаризації;
- встановлюють метод визначення виручки від продукції (робіт, послуг), тощо.

До обліку висуваються наступні вимоги: точність, об'єктивність, оперативність, простота та доступність, методична єдність із встановленим порядком, економічність.

Бухгалтерський облік ґрунтується на безперервному, взаємопов'язаному, суцільному та документальному спостереженні та реєстрації всіх господарських операцій, необхідних для контролю за виробничою діяльністю. Господарські операції отримують відображення у бухгалтерському обліку лише завдяки відповідним чином оформленим первинним документами, які мають юридичну силу.

Практика свідчить, що розрахунок показників щодо оцінки ефективності виробничо-господарської діяльності у 80% опитаних фермерських господарств Київської, Вінницької областей ведеться особисто головою ФГ, в решті — бухгалтером, які перебувають у штаті. Бухгалтерський облік об'єктів господарської діяльності має надати повну, достовірну та своєчасну інформацію [2]. Він необхідний для складання не лише податкової, а й статистичної звітності, оскільки голова господарства несе встановлену законодавством відповідальність за своєчасність та точність подання.

Отже, ведення обліку для керівництва фермерського господарства є справою не добровільною, а обов'язковою та необхідною. У зв'язку з цим виникають складнощі у виборі форми ведення бухгалтерського обліку фермерських господарств. При веденні бухгалтерського обліку у ФГ має дотримуватися концепція відокремленого суб'єкта господарювання. Це означає, що господарська діяльність фермерського господарства має розглядатися окремо від домогосподарства. У бухгалтерському обліку повинні відображатися ті операції, пов'язані з діяльністю ФГ, як відокремленої господарської юридичної одиниці [3].

Визначаючи ефективну модель ведення бухгалтерського обліку для фермерського господарства слід виходити із трьох умов:

- необхідно враховувати статус та організаційно-правову форму господарювання;
- враховувати обсяги виробництва сільськогосподарської продукції;
- враховувати особливості оподаткування з метою інтеграції фінансового та податкового обліку.

Як свідчить досвід діяльності фермерських господарств на етапі розвитку застосовують одну з таких форм обліку:

- проста форма обліку (без використання подвійного запису);
- спрощена форма обліку;
- облік за спрощеним Планом рахунків бухгалтерського обліку;
- облік за Планом рахунків бухгалтерського обліку.

Вище зазначене доводить необхідність у удосконаленні існуючої методики бухгалтерського обліку для ФГ. У фермерських господарствах обсяг облікової роботи набагато менший, ніж у великих сільськогосподарських підприємствах, але вимоги до неї не знижуються. Крім того, в штатному розписі ФГ не може міститися посада — бухгалтер, особливо це стосується мікро- та малих суб'єктів підприємницької

діяльності в сфері аграрного бізнесу, що створює передумови до формування простого та доступного обліку. Вважаємо, що в нині можна рекомендувати фермерським господарствам ведення обліку за такими формами, як:

- проста;
- спрощена;
- загальна.

Необхідно наголосити, що на даних бухгалтерського обліку будується і процес управління, формується інформація про майновий стан фермера, його зобов'язання, господарські процеси. Облік необхідний для успішного впровадження підприємницької діяльності, для проведення аналізу та виявлення резервів, обґрунтування спеціалізації, планування нових проектів, формування податкової та статистичної звітності. Дані необхідні і зовнішнім користувачам. Вибір форми побудови бухгалтерського обліку фермерських господарств нині є досить важливим і водночас дискусійним питанням [4]. Складнощі виникають у результаті специфічних особливостей організації та господарювання, одночасному функціонуванні їх у різних статутах. У нормативних джерелах, що регламентують облік, пропонуються на вибір різні методики, варіанти обліку із застосуванням різних реєстрів. Проте відсутні чіткі розмежування застосування цих систем. Фермерські господарства нині потребують найефективнішої нормативної бази, що регламентує організацію обліку та звітності, відповідно до їх специфікою.

Облік повинен бути простим, але в той же час дозволяти отримувати повну та достовірну інформацію про процеси, що відбуваються в поточній господарській діяльності для оперативного управління фермером своїм бізнесом.

Право вибору варіанта ведення обліку залишається за головою господарства. Варіант у кожному даному випадку визначається залежно від розміру суб'єкта підприємницької діяльності, його спеціалізації, економічної доцільності.

Основною проблемою для фермера є вибір найбільш прийняттого з можливих варіантів ведення обліку, а також системи оподаткування та аудиту фермерського господарства. Основною бухгалтерського обліку є: первинні документи, дані з яких переносяться у бухгалтерські реєстри. Важливими моментами організації обліку у селянських господарствах є підбір та ведення облікових реєстрів. ФГ може використовувати загальноприйняті форми реєстрів, передбачені законодавством; спрощені форми реєстрів, запропоновані рекомендаціями провідних наукових установ або розробити форми реєстрів самостійно.

Просту форму обліку рекомендуємо застосовувати в мікроекономічних та малих суб'єктах підприємницької діяльності в сфері аграрного бізнесу, що спеціалізуються виключно на виробництві одного або навіть кількох видів сільськогосподарської продукції чи по одній галузі. Основою такого обліку є ведення Книги обліку доходів та витрат. Нині вона ведеться за принципом "прихід — витрати".

Рух майна та продукції всередині ФГ (індивідуального підприємця) первинними документами, як правило, не оформляється, що викликано відсутністю єдиної методики бухгалтерського обліку діяльності фермерського господарства і як наслідок не використовується в практичній діяльності єдиних облікових регістрів [4]. Фермери можуть застосовувати для документування господарських операцій уніфіковані форми первинної облікової документації, і навіть самостійно розроблені реєстри первинного обліку.

З умов господарювання фермерське господарство самостійно обирає облікову політику, форми організації та методи ведення бухгалтерського обліку, визначає технологію обробки облікової інформації вручну, з допомогою калькуляторів чи комп'ютерів. Невеликі за розміром ФГ можуть застосовувати спрощені варіанти облікових регістрів, великі — звичайну, що характеризується використанням системи рахунків та подвійного запису. Він дозволяє детально відобразити на рахунках всі господарські операції, що відбуваються в фермерських господарствах, об'єктивно зафіксувати господарські процеси виробництва, обігу та розподілу сільськогосподарської продукції.

Облікова діяльність у фермерському господарстві порушує у тому чи іншому обсязі питання стану та зміни майна, матеріалів і продукції, коштів і трудових ресурсів. Обсяг та ступінь точності облікової інформації багато в чому визначається цілями господарювання, виробничою необхідністю та економічною доцільністю [5]. Значення та необхідність обліку в обумовлюється, з одного боку, потребою в інформації про наявне в господарстві майно, витрати, обсяги виробництва продукції та надходження виручки від реалізації продукції, робіт, послуг, а з іншого боку, обов'язком подання до державних установи інформації про результати виробничо-господарської діяльності.

Таким чином, облік — це невід'ємна та обов'язкова функціональна діяльність фермерського господарства, що забезпечує водночас контроль над виробництвом, наявністю та ви-

користанням матеріальних, трудових та грошових коштів. Тому голові господарства чи іншій особі, яка здійснює облік, необхідно: обов'язково визначати економічну доцільність та вигідність тієї чи іншої господарської дії перш ніж приступити до її реалізації; вміти правильно в момент здійснення господарської операції (угоди) складати первинні документи та щодня та акуратно вести записи у відповідних книгах, журналах, на окремих аркушах про вчинені за день господарські операції (угоди) на підставі оформлених документів [6]. Щоб домогтися об'єктивної оцінки стану господарства та суворого обліку всіх господарських процесів необхідно належним чином налагодити весь обліковий процес.

Дослідження організації обліку та формування фінансової звітності у фермерському господарстві дозволило запропонувати низку напрямів щодо її вдосконалення.

Нами було виявлено, що у фермерських господарствах недостатня увага приділяється кадровій політиці. Підвищення кваліфікації регулярно відбувається лише головний бухгалтер. Інші працівники бухгалтерії не пройшли жодного навчання з питань бухгалтерського обліку. Ми вважаємо, що керівництву господарства необхідно організовувати проходження курсів підвищення кваліфікації, які навчають семінарів усіма співробітниками бухгалтерії не рідше ніж 1 раз на 3 роки. Крім цього, було б доцільно головному бухгалтеру організовувати навчальні заходи для своїх співробітників з метою ознайомлення їх із новими нормативними документами, що стосуються ведення бухгалтерського обліку на підприємстві.

Підприємству необхідно розробити організаційну систему бухгалтерського обліку з виділенням фінансового та управлінського обліку. Фінансовий облік вирішує проблеми формування картини фінансового стану суб'єкта господарювання, розрахунок кінцевих фінансових результатів виробничо-господарської діяльності. Управлінський облік призначений на формування інформаційно-аналітичної бази керівників всіх рівнів, виходячи з якої прийматимуть оптимальні управлінські рішення. Також він допоможе встановити рівень відповідальності окремих працівників, підвищить якість планування та прогнозування економічної ефективності роботи підприємства та її окремих структурних підрозділів, сприятиме глибшому аналізу [7]. Центри відповідальності за витратами необхідно сформувати у кожному цеху (рослинництва, тваринництва, механізації та електрифікації, будівництва та ремон-

ту) та службі господарства. За центрами відповідальності здійснюватиметься управлінський облік та контроль. Відповідальність за результати діяльності центрів повністю ляже на керівників структурних підрозділів та служб. Діяльність сформованих центрів має контролюватися адміністрацією господарства.

Рахунки управлінського обліку слід методично та організаційно відокремити від інших рахунків бухгалтерського обліку, оскільки на них формується конфіденційна інформація для внутрішньофірмового управління, а також на відміну від інших рахунків відображається не лише фактична, а й планово-бюджетна інформація у детальному розрізі по центрах відповідальності, калькуляційним об'єктам. Відображення планових і фактичних даних на рахунках дозволить у реальному режимі часу отримувати відхилення від планових показників у вигляді сальдо на рахунках.

Для цього в затвердженому Плані рахунків можна зайняти вільні номери рахунків та вести на них облік за елементами витрат, щоб поєднати в єдиних регістрах отримання інформації про витрати на користь і бухгалтерського, і податкового обліку. Фермер, вирішивши зайнятися підприємницькою діяльністю та ставши юридичною особою, повинен мати знання елементарного ведення бухгалтерського обліку, вміти самостійно відображати процес господарювання документально та складати звіт. Для допомоги йому існують спрощені форми організації бухгалтерського обліку та план рахунків [8].

Шляхом анкетування за встановленими критеріями було проведено моніторинг побудови облікового процесу в фермерських господарствах, що дозволило обґрунтувати можливість єдиного методологічного підходу до організації та ведення бухгалтерського обліку в розрізі кожної групи:

1) для мікро- та малих господарств рекомендовано організувати облік на основі регістрів без застосування системи рахунків;

2) у середніх господарствах доцільно зберегти принципи подвійного запису, використання облікових регістрів та плану рахунків за спрощеною формою.

Бухгалтерський облік покликаний попереджати негативні результати, виявляти внутрішні резерви та формувати повну інформацію про діяльність господарюючого суб'єкта. До раніше визначених завдань для фермерських господарств необхідно додатково встановити такі:

— забезпечення контролю за цільовим, ефективним використанням коштів державної допомоги;

— формування повної та достовірної інформації про витрати внутрішнього споживання кожного члена фермерського господарства;

— забезпечення повною інформацією про фінансові результати діяльності, та правильний їх розподіл між членами фермерського господарства з урахуванням їхньої трудової участі та розміру внеску.

Для мікро- та малих фермерських господарств рекомендовано облік організувати на основі регістрів без застосування системи рахунків.

Для обліку майна фермерського господарства було запропоновано використати "Книгу обліку майна", що складається з наступних розділів:

1. земельні ділянки та об'єкти природокористування;
2. основні засоби та нематеріальні активи;
3. облік робіт з капітального будівництва та ремонтно-будівельних робіт;
4. облік тварин.

Розроблений регістр відображає відомості про використання сільськогосподарських угідь, кількість поголів'я тварин, що дозволяє на його підставі формувати статистичну звітність.

У сучасних умовах господарювання організації дедалі частіше стикаються із безпрецедентним тиском з боку ринку. Вжити і досягти успіху можуть лише ті організації, які мають реальні конкурентні переваги, ведуть бізнес найефективнішим способом, домагаючись високої якості продукції, робіт, послуг. Однією з найбільш сучасних та успішних бізнес-моделей, що дозволяють досягти реальних конкурентних переваг, є аутсорсинг.

При передачі конкретного набору функцій іншим організаціям, які мають необхідні ресурси і мають в штаті фахівців високої кваліфікації, бізнес-структури можуть вирішити багато проблем, що виникають. Залучення аутсорсера прискорює виконання бухгалтерської роботи та гарантує високоякісний результат.

Можна відзначити кілька ситуацій, коли бухгалтерський аутсорсинг в організації є доцільним:

— при автоматизації облікових процесів скорочення собівартості кінцевого продукту процесу підготовки бухгалтерської звітності, отримання оперативної інформації, розрахунків, довідок;

— при організації цілісності інформаційного місця, що власне і передбачає угруповання всіх інформаційних ресурсів фірми та забезпе-

чення доступності до них будь-якому користувачеві;

— при комплексному підході до вирішення всієї сукупності завдань управління фірмою.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

На відміну від України, де бухгалтерський аутсорсинг використовується здебільшого дрібними і середніми компаніями, за кордоном не тільки маленькі, але нерідко і досить великі фірми не містять штатних бухгалтерів. Отже, співпраця з компанією-аутсорсером має можливість дозволити прискорити вирішення найважливіших питань та проконтролювати реалізацію плану, заощадити кошти та заощадити власну репутацію. Такий контроль допоможе звільнитися від завдань, що утворюються між замовником і постачальником. Облік господарських операцій має забезпечити обсяг інформації, необхідної для складання податкової декларації та статистичної звітності.

Він дозволяє фермеру провести аналіз виробничої діяльності та рівня рентабельності господарства, визначити рівень виробничих витрат та доходів від реалізації сільськогосподарської продукції та надання послуг, що забезпечує планування виробничо-господарської діяльності фермерського господарства.

Запропоновані напрями вдосконалення організації обліково-аналітичної роботи будуть ефективними при виконанні на підприємстві таких умов:

- створення ефективної системи управління;
- реалізація заходів щодо економії витрат;
- автоматизація системи бухгалтерського обліку бухгалтерського обліку за рахунок впровадження окремих програмних комплексів, що повністю автоматизують окремі ділянки обліку, це дозволяє полегшити працю бухгалтера.

Література:

1. Лен', В. С., Зоценко, Д. В. Щодо вибору форми бухгалтерського обліку у фермерських господарствах. Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2014. № 1. С. 237—246.

2. Підопригора, І. В., Харіна І. В., Кірюшкіна Ю. М. Особливості обліку та шляхи його вдосконалення у фермерських господарствах. Причорноморські економічні студії. 2018. № 34. С. 195—197.

3. Маркус О., Колесник Ю. Організація обліку та оподаткування фермерських господарств. Молодий вчений. 2020. № 10 (86). С. 219—222.

4. Суліменко Л. А., Нечипорук О. В. Тенденції та підходи до обліку і звітності в фермерських господарствах на регіональному та світовому рівнях. Облік і фінанси. 2012. № 1. С. 52—58.

5. Нікітіна Г. Ю. Особливості обліку у фермерських господарствах. Управління розвитком. 2014. № 2. С. 69—71.

6. Коваль Л. В. Особливості формування облікової політики у фермерських господарствах. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 5. С. 113—123.

7. Кулинич М. Особливості організації бухгалтерського обліку на фермерських господарствах України. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2017. № 2. С. 96—102.

8. Чорна І. Ю. Особливості обліку у фермерських господарствах. Управління розвитком. 2014. № 4. С. 21—23.

References:

1. Len', V.S. and Zotsenko, D.V. (2014), "Regarding the choice of the form of accounting in farms", Visnyk Chernihiv's'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriia: Ekonomichni nauky, vol. 1, pp. 237—246.

2. Pidopryhora, I.V. Kharina, I.V. and Kiriushkina, Yu.M. (2018), "Features of accounting and ways of its improvement in farms", Prychornomors'ki ekonomichni studii, vol. 34, pp. 195—197.

3. Markus, O. and Kolesnyk, Yu. (2020), "Organization of accounting and taxation of farms", Molodyj vchenyj, vol. 10 (86), pp. 219—222.

4. Sulimenko, L.A. and Nechyporuk, O.V. (2012), "Trends and approaches to accounting and reporting in farms at the regional and global levels", Oblik i finansy, vol. 1, pp. 52—58.

5. Nikitina, H.Yu. (2014), "Features of accounting in farms", Upravlinnia rozvytkom, vol. 2, pp. 69—71.

6. Koval', L.V. (2018), "Peculiarities of accounting policy formation in farms", Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktual'ni pytannia nauky i praktyky, vol. 5, pp. 113—123.

7. Kulynych, M. (2017), "Peculiarities of accounting organization on Ukrainian farms", Ekonomichnyj chasopys Shkhidnoievropejs'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrainky, vol. 2, pp. 96—102.

8. Chorna, I.Yu. (2014), "Features of accounting in farms", Upravlinnia rozvytkom, vol. 4, pp. 21—23.

Стаття надійшла до редакції 27.09.2024 р.